

LOVRANSKA PJESMARICA

Andrija Cigančić, LOVRANSKE LJUBAVNE PJESME IZ 1738. GODINE.

*Za tisak pripravo, uredio, transkribirao i pogovor napisao dr.
Milorad Stojić. Libellus Crikvenica, 1997.*

Znameniti hrvatski polihistor, književnik i političar Ivan Kukuljević Sakcinski pronašao je u Lovranu 1877. godine rukopis kanconijera njemu tada

nepoznata autora, pisan hrvatskim i djelomično talijanskim jezikom. U svom kratkom izvješću, objelodanjenom u *Viencu* dvije godine kasnije, Kukuljević

osim općih podataka o mogućem autorstvu i sadržaju zbirke, donosi i prijepis nekoliko pjesama iz lovranskoga kanconijera. Na sličan će način postupiti stoljeće kasnije Hrvoje Morović, koji objavljuje trideset i devet *čitljivijih* pjesama iz istoga manuskripta.

Pisac je lovranskoga kanconijera, nastalog tridesetih godina osamnaestoga stoljeća, Andrija Cigančić, čovjek kojega zapravo ujedno možemo smatrati prepisivačem, priređivačem, skupljačem, pjesnikom i ilustratorom zbirke. *Questo libro é di me Andrea Cigancich, marzo 1738*, ustvrđuje on na unutrašnjoj stranici rukopisa. Na temelju nepotpunih podataka iz lovranske matične knjige krštenih dade se zaključiti da je spomenuti Cigančić nekoliko desetljeća obnašao službu općinskoga suca (*župana*) u Lovranu. Nažalost, točne podatke o njegovu rođenju i smrti zasada nije moguće egzaktno utvrditi. Nedvojbenu Cigančićevu pripadnost lovranskome kulturnome miljeu potvrđuju i topografske reference u nekim njegovim pjesmotvorima.

Cigančićev rukopis nedavno je u cijelosti transkribirao, uredio, pogovorom popratio i objavio dr. Milorad Stojević. Time je napokon ovaj zaboravljeni kanconijer ponovno stavljen u životvorni opticaj literarnih ideja, te postao dostupan našoj široj kulturnoj javnosti, poglavito onoj koja se zanima našom književnom poviješću i kulturnom tradicijom. Njegova je vrijednost tim veća što se o Lovranu i Lovranštini dosada, bar u književnom pogledu, nije znalo mnogo.

Posao oko transkribiranja rukopisa teksta nije bio nimalo jednostavan budući da se Cigančić služio nedosljednim

latiničkim grafijskim kodom u kome teško da možemo razabrati neki jasan ortografski ustroj ili bar znakovnu logiku. Umjesto toga, grafemi, digrafi i trigrafi izmjenjuju se pošve proizvoljno, od pjesme do pjesme, od stiha do stiha. Tako, primjerice, za fonem *ć* pisac koristi čak osam grafema: **c**, **ch**, **ch(i)**, **ci**, **K**, **cK**, **t**, i **th!** Stoga se priređivač rukopisa izložio uistinu dugotrajnom, dosadnom i mukotrpnom zadatku dešifriranja nerijetko sasvim neprovidnoga poetskoga tkiva.

Što nam, dakle, otkriva ta "zbirka pučko-leutaške lirike", kako za nju veli H. Morović, čiji se izvornik danas čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu? Lovranska pjesmarica prije svega govori o postojanju jedne specifične literarne tradicije kakva se stoljećima njegovala u ozračju naših primorskih, istarskih, dalmatinskih i uopće mediteranskih komuna čija su središta bili brojni gradovi ili gradići diljem jadranske obale. Ovakvi rukopisni kanconijeri, karakteristični inače za hrvatsku književnost 17. i 18. stoljeća, funkcionirali su zapravo kao kolektivna mnemotehnička pomagala premda vremenom primaju autonomnu funkciju pučko-književne vrste. Budući da pučka književnost nastaje u trenutku kada se pisanim kodom počinje bilježiti ono što se dotada prenosilo samo usmenim putem, takva literarna praksa povezuje u sebi raznorodne strukture i utjecaje. Ne samo da se u njoj isprepliću razine usmenog i umjetnog/umjetničkog, odnosno, pučkog i/ili trivijalnog, već isto tako i brojni literarni "podtipovi", kao primjerice gradska i trubadursko-leutaška lirika.

Upravo ta genološki zapletena situacija i terminološka neodređenost/ neodredivost, u kojoj unatoč svemu "poznatome" zapravo ništa nije baš posve i do kraja jasno, ponukala je Stojevića da odustane od uobičajene formalne analize i ponudi čitatelju slobodnu problematizaciju iščitavanja poetskoga teksta. Njegove je namjera razvidna u svjesnom odustajanju od bilo kakvih unaprijed zadatih akademsko-pozitivističkih kritičkih obrazaca. On stvari i pojave ne želi odmah sagledati *sub specie aeternitatis*, unaprijed ih ocjenjujući i svrstavajući u kakav sterilni literarni herbarij. Umjesto da piše u trećem licu množine, kao što to već obično biva u našoj ozbiljnoj, stalozenoj i uvijek pomalo namrgođenoj znanstvenoj literaturi, Stojević se služi prvim licem jednine. Ovakva autorska "emancipacija" nije, međutim, plod trenutne autorove hirovitosti, pretjerane samouvjerenosti i *taščine*, već prije težnja za razbijanjem jednoga komunikacijskoga stereotipa. Uspostavljanjem sveprisutne ironijske distance na svim razinama (riječ je, dakako, o odnosima pisca/priredivača, djela i čitatelja), stvorena je mogućnost daleko slobodnijega pristupa predmetu negoli to dopušta naš tradicionalni književnovjesničarski diskurs.

Sudeći po strukturi koju u sebi otkriva Cigančićev kanconijer nije posve samonikla i originalna literarna pojava. U predmetnotematskome pogledu on je sasvim konvencionalan, gotovo bi se moglo reći i suhoparan. Stojević čak na jednom mjestu govori da su te pjesme u najvećem broju slučajeva "beskrajne monotone ljuvene neinventivne tirade".

No, s druge strane, ovi stihovi ipak svjedoče o živom odnosu prema pisanoj riječi, te plodonosnim hrvatsko-latinsko-talijanskim kulturnojezičnim međuprožimanjima toliko svojstvenih duhovnoj tradiciji ukorijenjenoj na našim obalama. Lovran u tom pogledu nije mogao biti nikakova iznimka. Njegovi su stanovnici oduvijek bili otvoreni najrazličitijim utjecajima i nije neobično da među njima raspoznamo postojanje literarne "mode" koja se izmjenjuje/ razmjenjuje poput ostalih kulturoloških dobara.

Cigančić očitito nije bilježio ove pjesme sa željom da stvori neku novu, izvornu estetsku vrijednost. On se usredotočio na zapisivanje onoga što je u njegovo doba bilo popularno ili se pjevalo u određenim prigodama po svemu sudeći uz glazbenu pratnju (podoknice, počasnice, mantinjade, serenade). Nije isključeno da su neki od zabilježenih stihova izvorno Cigančićevi ili ih je on barem donekle modificirao i preradio, odnosno, preveo s nekoga stranog predloška. S velikom vjerojatnošću možemo pretpostaviti da se radilo o nekim talijanskim predlošcima. U nazivima njegovih pjesama vrlo se često pojavljuju odrednice *ripresa* i *ruggier(o)* što također upućuje na vezu s talijanskim kulturnim krugom. Prema Stojeviću, koji ovim pojmovima posvećuje osobitu pažnju, riječ je o terminima proizašlim iz svojevrсна sinkretizma glazbe i književnosti, a Cigančić ih rabi kao model označavanja svojih pjesničkih uradaka. Jezik kanconijera nema posebnih lokalnih obilježja istarskih narječja, već predstavlja standardizirani čakavski literarni izraz dok pjesnička frazeologija

upućuje na pučko-leutaške lirske obrasce. U kanconijeru je, napokon, uvrštena i jedna pjesma na talijanskom jeziku i jedan *makaronički* pjesmotvor.

Posebnu zanimljivost Cigančićeve pjesmarice predstavljaju naivne risarije koje naizmjenično prate rukopisni tekst, "ilustrirajući" na prilično nespretan način ono o čemu govore stihovi. To su crteži jedrenjaka (*Nave di Malta*), florealna ornamentika, simboli srca, prikazi raznih vrsta ptica, ženskih osoba i dr. Njima se

čitatelju nastoji valjda u doslovnom i simboličkom smislu sugerirati postojanje ljubavnoga *leitmotiva* koji se provlači kroz ovu zbirku stare pučke lirike. Kanconijer se, dakle, može shvatiti i kao neka vrst autorova sentimentalnog spomenara, a dometi u njemu sadržane poezije sasvim su usklađeni s "horizontom očekivanja" i književnim ukusom onovremene (malo)građanske čitateljske publike.

Irvin Lukežić